

RECENZÍÓK

0410

BERKI Imre

A magyar polgári védelem történeti áttekintése

A szerző a polgári védelmet a magyar légoltalom kialakulásából eredezteti. Ezért az I. világháborúig nyúlnak vissza a magyar légoltalom gyökerei. A trianoni békediktátum azonban megszakította a légoltalom fejlődését Magyarországon. A magyar légoltalom fejlesztésére az 1930-as években kerülhetett ismét sor, ekkor a fejlesztések gyorsan valósultak meg és néhány éven belül Magyarország utolérte a légoltalom terén azokat az országokat, amelyeket nem sújtott a trianoni békediktátumhoz hasonló szerződés. A II. világháború után újjászervezték a magyar légoltalmat, de már nem a honvédelmi tárca, hanem a belügyi tárca felügyelete alatt. A II. világháború során kitűnően működő Légoltalmi Ligát pedig fel kellett oszlatni a fegyverszüneti szerződésben foglaltak miatt. Az 1950-es években a szovjet hadászati elgondolásokból fakadó magyar légoltalmi rendszert alakítottak ki, melynek élén a Légoltalmi Országos Parancsnokság állt. A légoltalom az 1960-as évek elején visszakerült a honvédelmi minisztérium alárendeltségébe. A honvédelmi tárca irányításával több döntő jelentőségű minőségi változás jelentkezett. Ekkor váltotta fel a korábbi légoltalom kifejezést és szemléletmódot a polgári védelem elnevezés. Az 1970-es évek elején a polgári védelem a Magyar Néphadsereg Hátországvédelmi Parancsnokságának az alárendeltségébe került. A polgári védelem helyzetét nemzetközi szinten is szabályozta Magyarországnak a Genfi Egyezményeket kiegészítő jegyzőkönyvekhez csatlakozása. A csernobili katasztrófa nyomán szemléletváltozás következett be, amelynek eredményeképpen a tevékenység irányultsága egyre inkább a katasztrófák elleni védekezés felé tendált. 1990 és 2000 között a polgári védelmet többször összevonták, majd szétválasztották a tűzoltóságtól, míg végül az 1990-es évek végén létrejött a belügyminisztérium alárendeltségében országos főhatóságként az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, amely az Európai unió társországainak hasonló szervezeteivel összhangban látja el feladatkörét a katasztrófavédelmi törvény 2011. évi módosításában foglaltaknak megfelelően.

0411

BERKI Imre

A magyar Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai

A szerző alkotásában bemutatja azt az immár két évszázados folyamatot, melynek keretében a magyar tűzoltók történetüket igyekeztek feltárni és bemutatni. Haza- és hivatásszeretettől átitatott tevékenységet ismert a szerző, amely egyben a magyarság utóbbi két évszázada történetének az eseményeivel is szoros összefüggésben áll. A cikk tanulmányozása során az olvasó megismerkedhet a múzeum létrejöttésnek a körülményeivel, továbbá a legfontosabb hivatástörténeti kiállítások anyagaival, azok későbbi hányattott sorsával, valamint a múzeum épülettörténetével, a múzeumi munkatársak érdemdús tevékenységével. A magyar kultúrkör egy kis szeletét gondolja a múzeum dicséretes igyekezettel és szorgalommal. A múzeum a magyar tűzvédelem történetét, majd a magyar katasztrófavédelem történetét művelésének egyik szellemi bázisaként működött és működik napjainkban is. Ennek köszönhetően gyarapodtak a múzeum gyűjteményei és válik közkinccsé a gyűjtött és rendszerezett anyag. Ennek során pedig a magyar köztudaton keresztül a magyar kultúrkör elismert részévé válik a hivatástörténet.

0412

GÖRBE Márk

Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenítése FESZTY Árpád művészetében

FESZTY Árpád festőművész alkotásaiban a tűzoltóság tevékenységéhez kapcsolódó tragédiák ábrázolása is megjelent. Ide sorolható a *„Bányaszerecséltenség”* és a *„Kárvallottak”* című festményei. A tanulmány a vászonra felvitt olajfestmények születésének körülményeit és az alkotások sorsát követi nyomon.

0413

HADNAGY Imre József

A magyar tűzoltó szervezetek története

A szerző — a céhen belüli előzmények rövid ismertetését követően — az 1870. XII. 5-én alakult Magyar Országos Tűzoltó Szövetségtől vezeti le a magyar tűzoltó szervezetek történetét. A magyar tűzoltó szervezet fejlődéstörténeti állomásaként jelölte meg az alkotó a tűzrendészeti törvény létrehozását, az állami tűzoltóság felállítását, a tűzoltóság és a katasztrófavédelem egyesítését, a Magyar Tűzoltó Szövetség reorganizálását és végül a katasztrófavédelmi törvény életbe léptetését.

0414

KISS András

Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában

A második világháborút megelőzően a magyar gépjárműipar különböző típusú (MÁVAG, RÁBA) tehergépkocsikat, köztük tűzoltó-gépjárműveket gyártott. A világháborút követően és az újjáépítés során a magyar gazdaság rendkívül megnövekedett gépjármű-igénnyel találta szembe magát. A politikai és gazdasági vezetés ezért a tehergépjármű-gyártás egységesítése mellett döntött. A Nehézipari Központon keresztül sor került az ausztriai székhelyű Steyr gyártól megvásárolt tehergépkocsi, a D-380-as típus licencének átvételére és honosítására. A könnyű kezelhetősége, egyszerű javíthatósága és gazdaságos üzemeltetésének köszönhetően korszerűnek számító Steyr 83 Le-s dízelmotor lett az újrainduló magyar teherautó-gyártás, köztük a Csepel tűzoltógépjárművek egyik alaptípusa, amit később továbbfejlesztettek és újabb típusokkal egészítettek ki. A Csepel Autógyár 1949. novemberi megalakulását és az első típusok megjelenését követően a Csepel gépjárműfecskendők meghatározó szerepet töltek be a tűzoltóságok munkájában. Az autógyár a legkülönbözőbb alvázakkal és fecskendőkkel látta el a tűzoltóságokat. A Belügyminisztérium alá rendelt Országos Tűzrendészet (Tűzoltóság Országos Parancsnoksága) egyik alapvető feladata a tűzoltóságok műszaki-technikai színvonalának folyamatos fejlesztése, az új konstrukciók rendszerbe állítása és a már használatban lévő szerek karbantartása volt. A folyamatos műszaki fejlesztések eredményeképpen az 1990-es évekig több, különböző Csepel-alváza került tűzoltógépjármű-felépítmény. A tanulmány által vizsgált időszakban a tűzrendészet szerveinek több, különböző profilú ipari vállalattal kellett együttműködni annak érdekében, hogy a tűzoltóságok műszaki-technikai feltételei teljesüljenek. A második világháború okozta jelentős tűzoltógépjármű-hiány, ha nem is teljes mértékben, de csak a 60-as évek második felére látszott végérvényesen megoldódni.

0415

LINDNER Gyula

Megjegyzések a Római Birodalom tűzvédelméhez

A Római Birodalom tűzvédelme sokszínű volt. Egyrészt térségenkénti sajátosságokkal is rendelkezett, másrészt pedig a különböző korokban különböző tűzvédelmi struktúrákat alakítottak ki. E szervezetekben szabadok és rabszolgák is tevékenykedtek, illetve nem nélkülözték a katonai típusú szerveződések sem. Az sem volt ritka, hogy a tűz közelében tartózkodókat kötelezték a tűzoltásban való részvételre tekintet nélkül a társadalmi helyzetükre. A tűzoltó szervezetek a városokban voltak a legfejlettebbek. Hatalmas szerepe volt a tűzoltásban a városi vízvezetékrendszereknek, amelyek nélkül reménytelen lett volna a tűz elleni védekezés. A Római Birodalom közigazgatása azonban nem elégedett meg a tűzoltó szervezetek létrehozásával, a háztartásokat is kötelezték tűzoltó felszerelés tartására. Tűzoltásra alkalmas eszközöknek tekintették a botokat, vödörket, szivacsokat létrákat, a vesszőseprűket.

0416

OLASZ Lajos

A magyar légótgaltom megszervezése az 1930-as években

A szerző a magyar légótgaltom kezdetét az Osztrák-Magyar Monarchiából eredezteti, ahol az első világháború haditechnikai fejlesztéseiből és azok alkalmazásából fakadóan — a haderőhöz kapcsolódóan — alakult ki a légótgaltom mindkét társországban azaz az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság területén. A Magyar Királyság honvédelmi minisztere 1917. áprilisában bocsátotta ki rendeletét a légi figyelő és riasztó szolgálat tárgyában. A honi légvédelem témájával ezt követően újra 1932-ben foglalkoztak, amikor a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács — a haderő fejlesztési irányelveinek a részeként — meghatározta a katonai és polgári légi figyelés rendszerének a fejlesztési irányait. A légótgaltom fejlesztése terén újabb lépés volt az Országos légvédelmi Parancsnokság létrehozása 1933. novemberében. Ezt követte a hátsországi légvédelemről szóló 1935/XII. törvényben és az abból fakadó rendeletekben rögzített szabályozások. A magyar légótgaltom új oldalát teremtette meg 1937. decemberében az államfő és a miniszterelnök jelenlétében ünnepélyes keretek között létrehozott Légótgalmi Liga. A magyar légótgaltom megszervezése eltért más európai országok mintáitól. A szervezet nem volt a hadsereg vagy a rendőrség része és nem is félkatonai milíciákra vagy politikai mozgalmakra épült, hanem széleskörű társadalmi részvétellel működött. Az 1939/II. a honvédelemről szóló törvény nyomán újraszabályozták a magyar légótgalmi rendszert. Ennek keretében tanfolyamokat szerveztek, szaklapot indítottak, gyakorlatokat rendeztek, melynek eredményeként a magyar légótgaltom behozta a trianoni békediktátum következtében létrejött lemaradását.

0417

PARÁDI Ákos

Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945

A polgári magyar államban — a történelmi Magyarország és a trianoni békediktátum által megcsönkített Magyar Királyságban is — a tűz elleni védekezés a Magyar Országos Tűzoltó Szövetséghez kapcsolódott. A szövetség a — korábban céhek keretében működő — tűzoltás teendőit vette át. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség társadalmi szervezet volt, ahol a tűzoltással kapcsolatos szakmai ismeretek koncentráltak és a szervezet lényegében az egész ország területét lefedte. E helyzetéből fakadóan ruháztak a szövetségre tűzoltással kapcsolatos hatósági jogköröket. Maga a szövetség is élen járt a tűzoltással kapcsolatos jogszabályalkotás kezdeményezése terén.

0418

RÉTI Rezső

József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke

József főherceg — teljes nevén *HABSBURG-LOTARINGIAI József Károly Lajos* főherceg — osztrák főherceg, magyar és cseh királyi herceg, lovassági tábornok, a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja a HABSBURG-ház magyar ágából származott. Édesapja *József nádor*, édesanyja *Mária Dorottya* württembergi hercegnő volt. 1864-ben feleségül vette *Klotild SZÁSZ-KOBURG-GOTHAI* hercegnőt, akitől hét gyermekük született. Közülük a legismertebb *József Ágost* főherceg lett, aki a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnökségében is követte. *József* főherceg, *József nádor* fia 1833-ban született. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1880-ban kérte fel a szervezet védnökségére, amelyet haláláig, 1905-ig töltött be. Az önkéntes tűzoltóságok létrejöttének és az országos tűzvédelmi szervezet kiépülése időszakának emblematikus alakja volt, aki formális védnöki szerepén túl tevékenyen részt vett a tűzoltói közéletben. A szövetség munkájának támogatásától kezdve a tűzvédelmi jogszabályalkotás előmozdításán át az önkéntes tűzoltóegyletek szervezéséig és a tényleges tűzoltásig e szakterület minden részét gyakorolta. Személyén és munkásságán keresztül jól szemléltethető a dualizmus korában kialakuló szervezett tűzvédelem első időszaka.

0419

SCHIMPF Gerard

A bécsi tűzoltóság 1683-1948

A bécsi tűzoltóság feljegyzett története a város második török ostromáig vezethető vissza. 1683. VIII. 15-én olyan tűzvész keletkezett Bécsben, amely fenyegette az arsenálban elhelyezett 1800 hordó puskaport is. Ezt követően indult el a bécsi tűzoltóság fejlesztési folyamata. A bécsi tűzoltóságot számos ízben modernizálták a felszereltsége, a szervezete és a személyi állomány képzettsége tekintetében egyaránt. Emellett — a tűzvédelmi eljárások és eszközök fejlődését figyelembe véve — időnként megújították a város tűzrendészeti szabályzatát is. A legutolsó nagyszabású fejlesztésre a II. világháború nyomán került sor.

0420

TÁTRAI Zsuzsanna

Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban

Szent Flórián tisztelete és a tűzzel való kapcsolata mélyen beívódott a magyar néphagyományba, bár térségenként eltérő módon. A szerző ezen eltéréseket ismerteti művében.